

Abstrakt

S těžbou uranových rud v jáchymovském revíru je spojena řada událostí a jevů, které dokreslují nejen podmínky vzniku a vývoje uranového průmyslu, ale i poválečný hospodářský a politický vývoj Československa. Dosud publikované práce o jáchymovském revíru poměrně výstižně popisují jeho geologické i ložiskové poměry a naznačují i rozsah průzkumných a těžebních prací. Význam, postavení a vývoj prací je však možné posoudit teprve v souvislosti s dosud neuváděnými kvalitativními a kvantitativními charakteristikami uranového zrudnění.

Je nutné konstatovat, že jáchymovský revír svou velikostí celkové produkce okolo 7 200 tun U byl mezi československými revíry těženými po r. 1945 na předposledním místě před Horním Slavkovem. Těžené rudní struktury byly svou kvalitou a kvantitou až na výjimky průměrné až nevýznamné. Závěry o skutečném nebo možném přínosu uranových rud z jáchymovského revíru jsou bez těchto údajů bezpředmětné a zavádějící.

Výjimečné postavení jáchymovského revíru nemělo své kořeny v surovinovém potenciálu, ale spočívalo výhradně v tom, že to bylo v roce 1945 jediné otevřené uranová ložisko ve sféře utvářejícího se sovětského mocenského vlivu. Kritická situace surovinového problému vývoje a výroby prvních sovětských zbraní uvedla v život „Dohodu“ mezi československou a sovětskou vládou z 23. listopadu 1945 a z ní plynoucí důsledky. Až do února 1948 nebyl přístup československých odborných i politických kruhů k této dohodě jednotný a byly zde jistě snahy zachovat si alespoň částečně kontrolu nad produkcí.

Vývoj a postup prací v letech 1946–1950 ukazuje reálný obsah a výsledky sovětské odborné pomoci při vyhledávání, průzkumu a těžbě uranových rud. Při absenci jakýchkoliv znalostí o významu různých výskytů uranové mineralizace (těch bylo ostatně v letech 1946–1947 málo v celosvětovém měřítku), spočívala sovětská pomoc v rychlém soustředění všech dostupných poznatků o uranových rudách v ČSR, ve využití radiometrických přístrojů a v ověřování výskytů uranové mineralizace hornickými pracemi bez ohledu na výši vynaložených prostředků.

Charakteristickým rysem prací v jáchymovském revíru byla zásadní a rozhodující úloha velkých objemů důlních chodeb. U ložiska tohoto typu a při počáteční časové tísní nemělo zvolené řešení alternativu, pokud se nebrala v úvahu jeho nákladnost. Zde záleželo na přírodních podmínkách koncentrace uranu, které vystihuje parametr produktivnosti žilné plochy. Jak se ukazuje, v prvních letech prací se k jeho velikosti nepřihlíželo. V podstatě pouhý výskyt uranové rudy opravňoval ražbu otvirkových děl, překopů a sledných chodeb.

V jáchymovském revíru se od roku 1946 rozvíjely a uplatňovaly v plném rozsahu metody charakteristické pro sovětskou totalitní moc, pokud si vytkla dosažení určitého cíle. K metodám patřilo nasazení velkého objemu prací, nadřazení plánu skutečné efektivnosti a výsledkům prací, náhrada nedostatečné mechanizace velkým počtem manuálních pracovníků s primitivním nástrojovým vybavením, uplatnění nucených prací a malý ohled na bezpečnostní a zdravotní podmínky. O výsledku hovoří vysoké náklady na těžbu, zbytečně vynaložené investice, zmařené životy a zdraví lidí. Východiskem se stal v druhé polovině 50. let návrat k pracovním postupům a technice, na které byla země v minulosti zvyklá. Uran z jáchymovského revíru byl příliš drahý a v podmínkách tržní ekonomiky za vynaložené náklady neprodejný.